

Hevostaito on katu-uskottavuutta hevosen silmin

teksti: Minna Lindström
Kuvat: Ane Tourusen albumi

Alun perin kuopiolaissyntyinen Anne-Maria "Ane" Tourunen vietti vapaa-aikansa ja lomansa mummolassaan Korpilahdella aina, kun uintiharrastukseltaan ennätti. Hän oli 8-vuotias, kun mummolan naapurin tyttö pyysi häntä Suokkaan Viljon tallille hevosia ihastelemaan. Viljon suomenhevossiitolassa oli vuosien varrella syntynyt suuri määrä suomenhevosvarsoja. Tästä kesästä alkoi Anen matka hevostaidon maailmaan.

”Siellä tallilla olen kasvanut ja sitä kautta olen myös oppinut hevosen olemuksen. Tyttöjen kanssa saimme viettää aikaa hevosten parissa ja seurata, mitä hevoset tekevät keskenään. Lisäksi saimme mahdollisuuden osallistua tilan hevosilla tehtäviin töihin lannanajosta perunavaon tekemiseen. Kaikki varsat opetettiin ajolle Viljon opastuksella ja me tytöt saimme välillä myös ratsastella vanhemmillä hevosilla. Oli aika hauskaa, kun parikymmentä vuotta myöhemmin Suomeen tuli lh eli luonnollinen hevostaito ja säkittäminen oli silloin kova sana. Huomasin, että Viljohan oli säkittänyt hevosiaan koko ajan. Hän otti paperi- tai juuttisäkkejä ja näytti, kuinka varsaa pitää sivellä ja hellästi satuttamatta mätkiä, että varsa tottuu kaikkeen. Oivalsin, että ei se lh sinällään niin uutta ja ihmeellistä ollutkaan. Se oli vähän niin kuin sama sonta eri paketissa. Totakai lh on tarjonnut minulle kuitenkin valtavasti hyviä työkaluja ja antanut paljon lisää ajateltavaa. Luonnollinen hevostaito avasi uusia mahdollisuuksia.”

”20 vuotta sitten luin naistenlehdessä artikkelin Kurikan Leenasta. Olin vuotta aiemmin ostanut ensimmäisen oman hevoseni, Golden Trumpetin eli Tintin. Se oli ensimmäinen hevonen, joka vedähti minua ratsastaessa. Luettuani artikkelin, soitin siltä seisomalta Leenalle ja pyysin häntä pitämään kurssia Korpilahdelle. Aika pian Leena tulikin ja osallistuin kurssille tammani kanssa. Kurssin jälkeen huomasin, että ongelmat olivat ikään kuin pois pyyhkäistyt. Tämän kokemuksen jälkeen sovimme toisillemme täysin ja välillemme kehittyi upea suhde. Olimme muun muassa n. 17 vuotta sitten Jyväskylässä Vapaa-aikamessuilla Tintin kanssa esiintymässä ilman varusteita. Ystävyysimme sinetöityi lopulta, kun Tintti pelasti henkeni. Pihallemme ilmestyi humalainen mies, joka kävi yllättäen kimppuuni ja kuristi minua. Siinä hetkessä tamma hyökkäsi aitalankut rikkoen minua puolustamaan ja tilanne raukesi siihen. En usko, että enää koskaan tulen kokemaan vastaavaa suhdetta hevosen kanssa. Tiesimme toistemme ajatukset ja arvostin sitä tammaa todella paljon.”

”Tintti teki minulle myös kaksi varsaa, joista ensimmäinen, Golden Miramis, Ukko, on minulla edelleen. Seuraavan kerran tarvittiin Leenan apua, kun Ukko oli 1-vuotias. Ennen sitä ajattelin vielä, että jos oriin kasvattaminen on tällaista, niin ruunautan sen. Kävimme Ukon kanssa Leenan luonakin ja silloin tutustuin varsinaisesti pyöröaitauskoulutukseen. Ukko sai pitää pallinsa 4-vuotiaaksi asti ja lopulta ruunautin sen siksi, ettei sillä ollut jalostusarvoa. Ukon myötä alkoi varsinainen hevostaidon opiskelu, hevosten kouluttaminen ja ihmisten auttaminen. Matkan varrella olen myös kasvattanut kuusi varsaa.”

Hevostaito on kokonaisvaltaista

”Mielestäni hevostaito kattaa kokonaisvaltaisesti kaiken sen, mitä hevosesta tarvitsee tietää ja osata. Se kattaa hevosen käsittelyn lisäksi muun muassa perustiedot ruokinnasta, lihashuollosta, varusteista, kavionhuollosta, hampaista ja lääkinnästä. Se kaikki on hyvää hevostaitoa, vaikka kaikkea yksi ihminen ei pystykään elämänsä aikana oppimaan. Hevosen käsittelyssä hyvä hevostaito on sitä, että arki hevosen kanssa on mahdollisimman vaivatonta ja mutkatonta. Tärkeää on myös omata kyky ratkoa ongelmia ja pystyä soveltamaan ja keksimään ratkaisuja. Hyvään hevostaitoon kuuluu myös nöyryys ja se, että osaa myöntää, ettei osaa kaikkea ja että silloin uskaltaa kysyä apua. Tämä kaikki on hevosen parhaaksi. Jos ihminen kokee, ettei tarvitse enää opetusta, hän alkaa pakostakin polkea paikoillaan. En

erityisesti korosta ihmisen johtajuutta tai ihmisen ja hevosen välistä kumppanuutta ylipäätään. Mieluummin lähestyn asiaa niin, että asiat pitäisi tehdä hevoselle ja ihmiselle helpoksi. Esimerkiksi pyöröaitauksessa pyrin siihen, että hevonen on rento, koska silloin hevonen oppii helpommin. Annan hevoselle mieluusti tilaa ja palkitsen sitä isosti, kun se oivaltaa mitä siltä odotan.”

”Oikotietä onneen ei ole olemassakaan. Valitettavan usein on tarjolla erilaisia apuvälineitä ja pakkokeinoja, jotta hevosta ei tarvitsisi kouluttaa.”

”Esimerkiksi, jos hevosen on vaikea seistä paikoillaan, palkitsen sitä alkuun jo siitä, että se kääntää korvansa minuun päin. Vaikka se on kaukana lo-pullisesta tavoitteesta, hevonen on kuitenkin matkalla oikeaan suuntaan. Kun kokonaisuus rakentuu pikkuhiljaa, syntyy pienistä palasista isoja juttuja. Siksi palkitsen hevosta matkan varrella, samalla huomioiden, millainen juuri tämä hevonen on. Olipa nuori hevonen kuinka lahjakas hyvänsä, sen ei tarvitse edistyä samassa tahdissa kuin muut samanikäiset. On tärkeää osata edetä hevosen omassa tahdissa. Ensimmäiset asiat, jotka hevoselle yleensä opetan, ovat ihmisen tilan kunnioittaminen ja paikallaan seisominen. Voin joskus tarvita niiden opettamiseen hevosen liikuttamista suuntaan tai toiseen, ehkä peruutusta tai väistöjä, silloinkin kun tavoitteena on paikoillaan seisominen. Kun hevonen oppii odottamaan, voi sitä taitoa hyödyntää hirtittävän moneen asiaan. On lukemattomia tehtäviä, joissa hevosen tarvitsee vaan maltaa odottaa.”

”Ane ja Pekan Muisto myötäysharpoituksissa. Naruriimu ei ole välttämättömyys, vaan varusteet valitaan hevosen ja käytettävissä olevien resurssien mukaan.”

”Pyrin palkitsemaan hevosta niin pienistä palasista, että se ymmärtää mikä oikea asia on.”

Lastaustilanne on syytä pitää rauhallisena, koska rento hevonen oppii parhaiten.

Johdonmukaisuus

”Punaisena lankana hevosen koulutuksessa pidän johdonmukaisuutta. Kun ihminen pitää johdonmukaisesti kiinni hevosen kanssa sovitusta säännöistä ja rakentaa koulutuksen vahvoille perustuksille, syntyy otollinen ilmapiiri molempipuoliselle kunnioitukselle, luotamukselle ja miellyttävälle yhteistyölle.”

”Hevosharrastuksessa tärkeintä on turvallisuus, mikä syntyy siitä, että hevonen kunnioittaa ihmisen tilaa ja osaa odottaa ohjeita. Kun ihminen tekee päätökset, se luo hevoselle rajat, eikä hevosen tarvitse ottaa ohjia ja tehdä päätöksiä. Sanonkin aina: -”Jos ihminen ei osaa päättää, hevonen päättää, sillä jonkun täytyy päättää.” Tämä kaikki on ihan tavallista käytännön hevostaitoa. Maastakäsinharjoituksia ei tarvitse tehdä joka päivä, vaan niitä tehdään tarvittaessa. Esimerkiksi hevosta harjattessani pyydän siltä väistöjä siirtyessäni puolelta toiselle. Samalla se helpottaa itse harjaamista, että hevonen oppii arkirutiineissa väistämään ihmistä. Jos homma toimii, ei asioita tarvitse hevosen takia jankuttaa, mutta ihminen tarvitsee alkuun toistoja oppiakseen sopivat työtavat. Kuitenkin jokainen hetki, jonka ihminen viettää hevosen kanssa, on tavallaan hevosen kouluttamista, tekee sen tietoisesti tai ei.”

Suurimmat oivallukset

”90-luvun lopulla useasti Suomessa vierailut Gail Ivey antoi paljon ajateltavaa. Kolmen päivän kurssin aikana opin niin paljon, että kaikki mitä nykyään teen, perustuu oikeastaan siihen. Suurin oivallus minulle oli se, että tulisi rohkaista hevosta itseään ratkaisemaan sille asetettuja ongelmia.”

”Ratsastukseen liittyen Helkky Pakariselta olen saanut paljon oivalluksia. Ratsastaminen on loogista ja ratsastajan kehohallinta on kaikkein tärkeintä. Helkky rakentaa nuoren hevosen kiihkeitä ja hevosen oman aikataulun mukaisesti. Mielestäni sama pätee maastakäsin tehtäviin harjoituksiin. Tehtävän pilkkominen pieniin paloihin on hevoselle yksinkertainen tapa oppia. Näin luomme mahdollisuudet onnistumiselle. Kuten ihminen, myös hevonen tarvitsee onnistumisen kokemuksia.”

Välineet valitaan hevosen ja tilanteen mukaan

”Mielestäni naruriimu hevosen päätä painavine solmuineen ei ole välttämätön, jos hevonen on herkkä, eikä tarvitse pelätä sen lähtevän käsistä. Huomion voi hakea ensisijaisesti jollakin muulla tavalla kuin päähän kohdistuvalla paineella. Tavallisen riimun tasainen ja lempeä paine saa kertoa esimerkiksi varsalle, että myötääs nyt. Itse en arki-käytössä käytä naruriimua hevosillani. Jos hevonen on herkkä päästään ja sielultaan, naruriimun oma paine itsessään voi tehdä sille liian isoa merkkiä, vaikka itse köydellä ei painetta riimuun asetettaisikaan.”

”Köyden pitää olla riittävän pitkä, jotta ihmisellä on ”vipuvarsi” käytössään. Pitkä naru antaa ihmiselle myös aikaa reagoida, jos hevonen tekee jotakin yllättävää. Lisäksi narun pitää olla tukeva ja painoltaan hevoselle sopiva; herkälle hevoselle kevyempi ja turralle hevoselle painavampi. Jos käytössä on picadero tai pyöröaitaus, ovat ne lähtökohtaisesti ihan hyviä työkaluja. Niitä voi käyttää monella eri tavalla. Silloin kun hevonen saavuttaa rennon olotilan, ilman, että se saadaan siihen väsyttämällä, voidaan hyväpohjaisessa tilassa tehdä vaikka mitä. Aina ei kuitenkaan ole tällaista tilaa käytössä ja silloin työskennellään vallitsevissa olosuhteissa.”

”Koulutusaitauksessa pitäisi aina pyrkiä siihen, ettei hevoselle tule hätää eikä paniikkia. Yleensä aluksi vain menen aitaukseen ja katson antaako hevonen minulle korvansa. Jos antaa, menen pois. Kysyn ehkä uudelleen, että saanko sen korvan. Haen sitä, että hevosella on

Ane ja Tintti Jyväskylän vapaa-aikamessuilla vuonna 1994.

hyvä olla minun kanssani ja siinä paikassa. Jos taas työstän hevosta liikkeessä, toivon että voisin pitkään työskennellä sen kanssa käynnissä. Tarjoan mieluiten hevoselle paljon seisomista ja rapsutuksia. Haluan, että aitaus on tuttu ja turvallinen paikka, jossa hevosen kanssa tehdään sille mielekästä hommaa. Hevonen oppii nopeasti ja ilman rankaisua. Hevonen oppii ihmisestä koko ajan. Vaikka emme ehkä huomaa sitä, ne tarkkailevat meitä koko ajan oppien sekä hyvät että pahat puolet meistä. Ihan ensimmäisenä ne oppivat itselleen edulliset asiat. Halutessaan tai pelästyessään hevonen oppii myös yhdestä kerästä. Tiedän hevosen oppineen, kun se ottaa tehtävän vastaan ihan tyyneästi, niin kuin se kuuluisi sen normaalin elämään. Tärkeää on myös se, että hevosen kanssa ei lähdetä tekemään töitä kello kädessä. Olen tainnut kerran myöhästyä leipätyöstänikin, kun on varsan kanssa pitänyt selvittää asia loppuun saakka.”

”Ulkopuoliset ärsykkeet eivät yleensä häiritse minua, paitsi jos ne hallitsemattomina aiheuttavat vaaratilanteita. Jos ulkopuolinen ärsyke aiheuttaa hevosessa pelkoa, täytyy hevonen ensin siedättää sille, mikäli sen huomiota ei pystytä kääntämään toisaalle, annettuun tehtävään. Lisäksi oppimistilanne pitäisi aina muistaa tauottaa. Vaikka ihminen tarvitsisi toistoja, hevonen ei saa stressaantua oppimistilanteessa. Hevonen oppii tauon aikana.

Hevosta ei tarvitse rangaista. Voin kyllä huomauttaa hevoselle tarpeen mukaan, mutta hevonen ei ymmärrä rankaisua. Tarkoituksenani on auttaa hevosta löytämään oikean suunnan, jotta se onnistuu siltä pyydettyssä tehtävässä. Jos hevonen tekee jotakin ei-toivottua, yrittämättäkään ratkaista sille annettua tehtävää, kiinnitän sen huomion takaisin annettuun tehtävään tai teen sen elämän hieman vaikeaksi. Mutta jos hevonen selkeästi yrittää, väärinkin, annan sen rauhassa yrittää, kunnes se keksii oikean ratkaisun. Tällöin annan sen ymmärtää, että se on toiminut oikein. Tarkoituksena on saada hevonen haluamaan samaa asiaa kuin ihminen haluaa. Jos hevonen lakkaa kokonaan yrittämästä, muistutan sitä uudelleen tai muutan tarvittaessa pyyntöä selkeämmäksi, ehkä jopa muutan kokonaan lähestymistapaa. Tee mitä pyydän, saat mitä haluat! Kyse on tavallaan vaihtokaupasta! Kumpikin on lopulta tyytyväinen saavuttamaansa.”

Ihminen aiheuttaa ongelmia

”Suurimmat ongelmat syntyvät mielestäni hevosen inhimillistämisestä, vääränlaisesta pehmeästä käsittelystä ja huonoista rutiineista. Yltiöpehmeä hevosen käsittelytapa ilmestyi mielestäni lh:n mukana. Kun lh korosti hevosen luonnonmukaista kehonkielen käyttöä ilman väkivaltaa, jotkut ihmiset mielsivät sen niin, että missään tilanteessa, ikinä, ei hevoseen saa asettaa henkistä eikä fyysistä painetta, vaan sitä pitää pystyä kaikissa tilanteissa käsittelemään lempeästi. Ja tämän ideologian hedelmiä me monet hevostaitokouluttajat nyt käymmekin sitten korjaamassa. Tähän ilmiöön liittyy myös tuo hevosen inhimillistämisen. Hevosen sallitaan esimerkiksi hakevan turvaa ihmisestä niin, että se tulee ihan liki tai vaikkapa juoksee päältä. Tai sitten saatetaan ajatella, että hevonen rakastaa minua ylettömästi, kun olen sille kiltti ja hellä. Pelätään, että hevonen loukkaantuu, jos sille tehdään säännöt selviksi. Toisen ääripään muodostavat ne ihmiset, jotka vahvasti uskovat hevosen kykenevän suunnitelmalliseen ihmisen kiusaamiseen ja näin ollen hevosta on lupa hakata, pakottaa ja alistaa.”

”Ei hevosella ole omaatuntoa eikä se suunnittele kiusantekoa ihmisen pään menoksi. On myös ongelmallista, kun hevosen annetaan päättää asioita. Tällä en tarkoita sellaisia tilanteita, joissa pelisäännöt kyllä ovat selvät ja molemmat tietävät ne. Tällöin molemmat voivat ilmaista mielipiteitään ja tuntemuksiaan, yhteisymmärryksessä. Lopulta ihmisellä on kuitenkin vastuu tässäkin tilanteessa.”

Ane ja Pekan-Muisto hääajokeikalla.

”Joskus ihmiset mieltävät, että johdonmukaisuuteen kuuluu myös tarjota hevoselle täysin rutiininomainen elämä. Kaikki asiat toistuvat samassa järjestyksessä, samalla tavalla ja samoina ajankohtina. Mielestäni on kyllä oikein luoda hevosen elämään säännöllisyyttä, mutta rutiineja, ainakin joitain rutiineja, on aiheellista joskus rikkoa ja ravis-taakin. Elämä kyllä opettaa, mikä rutiini on ollut hyväksi ja mikä ei. Jos rutiinin muuttaminen aiheuttaa suurta hälsinkiä ja työtä, tulee ehkä miettineeksi, olisiko kyseinen pitänyt jättää toteuttamatta ihan sellaisenaan.”

”Uskottavuuden puute on kuitenkin yksi suurimmista ongelmien aiheuttajista. Sen huomaa siitä, että käsittelijä joutuu jatkuvasti mitteleämään hevosen kanssa siitä, kumpi päättää. Usein ihminen ei edes ymmärrä, että hänen kuuluu ottaa päätäntävalta. Uskottavuuden puute näkyy esimerkiksi siinä, että ihminen ei kerta kaikkiaan saa hevosta väistymään edestään pois. Ulospäin hän saattaa näyttää hyvinkin varmalta, mutta sisällä asuu pieni, epävarma hiirulainen, jonka hevonen tunnistaa ihan varmasti eikä täten eväänsä liikautakaan. Hevosta ei pysty huijaamaan. Ihmisen on seistävä sanojensa takana ihan koko sielustaan, oltava katu-uskottava. Onneksi hevosissa on erilaisia yksilöitä: joidenkin kanssa ei tarvitse olla niin tarkkana, kun taas toinen ei anna piiruakaan joustoa.”

Tulevaisuuden mahdollisuuksia.

”Sen sijaan, että keskityttäisiin pohtimaan suomalaisen hevostaidon heikkouksia, olisi mielestäni hedelmällisempää miettiä kaikkia niitä vahvuuksia, joita meillä on sekä miten niitä voidaan hyödyntää ja kehittää. Suomalaiset hevososaajat on viimein onneksi huomattu ja pikkuhiljaa he oppivat itsekin arvostamaan itseään. Heitä on ollut aina, mutta välillä heidän tietotaitonsa uhkasi hukkua ulkomaisen tarjonnan alle. On todella hienoa, että vanhat hevosmiehet ja -naiset ovat taas arvossaan. Ja vielä hienompaa on heidän asenteensa: ”Ei kai meistä kukaan niin täydellinen ole, ettei voisi vielä oppia jotakin uutta”. Iäkkäämpien hevosihmisten kanssa on ilokseni kehkeytnyt varsin hedelmällisiä keskusteluja ja oppimistilanteita puolin ja toisin. Suomalainen hevostaito on ihan yhtä hyvää tai huonoa kuin muidenkin maiden hevostaito.

Pikkuhiljaa ihmiset ehkä viimein alkavat oivaltaa, että hevonen on hevonen, asui se sitten täällä Suomessa tai vaikkapa Kiinassa. Suomalainen ja kiinalainen hevonen ymmärtävät vallan hyvin toisi-aan. Siksi meidän on syytä ottaa oppia hevosista ja niiden tavasta kommunikoida. Näin saamme itsemmekin paremmin ymmärretyksi niiden kanssa toimiessamme.”

”Vaikka omat haaveeni ja tavoitteeni hevosen kanssa kommunikoinnissa ovat varsin korkealla, uskon vilpittömästi hyvään käytännön hevostaitoon, jota voi toteuttaa missä tahansa. Vaikka aina ei ole tarjolla hyväpohjaista aitausta tai olosuhteet eivät muutoin ole kaikkein suotuisimmat, voi kuitenkin hyvää hevosenkäsittelyä ja hevostaitoa oppia ja toteuttaa. Aiemmin haaveenani oli heittäytyä kokonaan hevosialalle. Touhuttuani liki parikymmentä vuotta vieraiden hevosten ja niiden omistajien parissa, olen alkanut päätyä siihen, että ehkä olisi aika vihdoin keskittyä vain omaan, minulle niin tärkeisiin hevosini ja oman itseni kehittämiseen. Suurinta mielihyvää tällä hetkellä kuitenkin tuottaa, kun saan pysähtyä seuraamaan tyttäreni Roosan toimintaa hevostemme kanssa. Hänestä on ollut suuri apu sekä vieraiden, että omien hevostemme koulutuksessa. Vastuuta hänelle olen antanut hänen ikänsä ja taitojensa mukaan. Tulevaisuus näyttää, miten jatkan tästä eteenpäin. Ehkäpä vihdoin alan kasvattaa ja kouluttaa erityisesti perhehevosiksi soveltuvia suomenhevosia. Niille tuntuu olevan maassamme valtava kysyntä.”